

nem universi, et completum ornatum ejus, quia omne opus pertinens ad completam naturae institutionem, pertinet etiam ad completum mundi ornatum, sed hujusmodi fuit Evaë productio : ergo. Probatur minor, quia ad plenam naturæ institutionem pertinent omnes cause necessariæ ad conservationem, et propagationem specierum corruptibilium, præsertim perfectarum. Sed hujusmodi cause in animalibus perfectis non sunt perfectæ, et sufficientes sine masculo et foemina, et ideo cætera animantia sunt intra illos dies producta. Ergo multo magis humana natura ita creari debuit, et in illa etiam utriusque sexus productio ad complementum universi pertinuit. Quæ ratio sumpta est ex D. Thoma, 1 part., quæst. 92, art. 1, ubi ad 1, ita concludit, et ideo instituendo naturam non solum marem, sed etiam foeminam produxit.

15. *Ad primum argumentum in num. 41.*— Ad fundamentum contrariæ sententiae jam supra dictum est, idem corpus creationis hominis in primo, et secundo capite Genesis referri, sed in primo per compendium : in secundo vero modus operis explicatus est. Unde ait Augustinus, libr. illo 6, cap. 2 : *Sexto die etiam Paradisus plantatus est, et ibi homo collocatus est, et soporatus est, ut Eva formaretur, et ea formata evigilarit, eique nomen imposuit.* Illa ergo omnia, quæ humano modo longum tempus postulare videntur, divina virtute intra sextum diem, imo intra illius diei partem facile fieri potuerunt. Nam imprimis, licet incertum nobis sit qua hora illius diei Adam creatus fuerit, ut recte dixit Abulensis, in cap. 43 Genes., quæst. 607, nihilominus facile creari potuit hora matutina circa solis ortum, vel post unam, aut alteram horam. Quia productio ceterorum animalium subito ad unum Dei imperium facta est, et ideo vel in momento, vel in brevissimo tempore pro Dei arbitrio facta est. Neque oportuit creationem hominis per multas horas differri, neque ad id cogitandum, in Scriptura est fundamentum, aut occasio. Nam postquam dixit, *Et fecit Deus bestias terræ juxta species suas, et jumenta, et omne reptile terræ in genere suo, et vidit Deus, quod esset bonum.* Statim subjungit, et ait, *Faciamus hominem.* Igitur paulo post creationem aliorum animalium, formavit Deus hominem de limo terræ, et post breve tempus illum transtulit in Paradisum, ut capite sequenti videbimus.

16. *Ad secundum argumentum in eodem n. 41.*— Ad illum vero ibi jam constitutum jussit

Deus adduci animalia, ut eis nomina imponeret, ut Genes. 2, dicitur. Potuit autem haec actio multo ante meridiem incipere, et intra paucas horas consummari. Quia putandum non est, omnia individua animalia specierum omnium fuisse Adamo præsentata, quia non omnibus individuis erat nomina impositurus, neque ad alium finem erat id necessarium : tantum ergo adductæ sunt omnes species in singulis individuis, vel ad summum in mari, et foemina. Atque ita intelligenda est distributio illa : *Formatis Deus de humo cunctis animalibus terræ, adduxit ea ad Adam.* Ea, scilicet, quoad eorum species, ut significavit Augustinus, in lib. 9 Genes. ad litter., c. 12, scribens Adam animalibus terrestribus, ac volatilibus ad se congregatis, generatimque distinctis, tunc nomina imposuisse. Postea vero piscium generibus paulatim cognitis nomina esse imposta. Et id latius explicuit Abulensis, Genes. 13, quæst. 326. Illa vero animalium congregatio, et adductio Angelorum ministerio facta est, ut iidem Patres notant, Augustinus, dicto libr. 9, cap. 14, et Abulensis eodem cap. 13, quæst. 339. At vero Albinus, seu Alcuinus, quæst. 54, in Genes., ait : *Deum adduxisse animalia non circuitu locali, sed occulto nutu sue potentiae voluisse ut venirent.* Sed illud prius est probabilius, utroque autem modo manifestum est, totam illam actionem, et non minum impositionem intra paucas horas fieri potuisse. Ac subinde formationem Evaë, quæ statim subsecuta est, ante illius diei finem facillime potuisse perfici, et ita totum illius diei opus consummari.

17. *Questiuncula.—Augustini responsio.—Alias profert Abulensis.*— *Una ex Ambrosio maxime arridet.*—Cur autem formationem Evaë Deus voluerit, ut animalia omnia prius ad Adam adducerentur, tractant ibidem expositores, et Augustinus quidem significat, licet credendum sit ita factum esse, sicut ad litteram Scripturæ narrant : nihilominus non posse a nobis sufficientem rationem litteralem illius facti reddi, sed aliquod mysterium et significationem rerum futurarum continere, quamvis nos illam ignoremus. Tamen Abulensis, dicto cap. 13, quæst. 330, et sequentibus plures rationes adducit, quæ in eo videri possunt. Illa quidem maxime probabilis est, voluisse Deum, ut Adam ante creatam Eam omnia animalia distincte cognosceret, et in omnibus speciebus marem et foeminam esse videret, ut et desiderio habendi sociam similem sibi accenderetur, eamque postea com-

CAPUT V.

UTRUM PRIMI HOMINES IN PARADISO TERRESTRI,
VEL EXTRA ILLUM CREATI FUERINT.

1. *Munitur via ad quæstionem quantum ad Adam.*— De hac circumstantia creationis hominis non fit in Scriptura expressa mentio : nam de Adam solum dicitur Genes. 2, creasse illum Deum de limo terræ : quæ autem fuerit illa terra, vel ubi homo fuerit formatus, ibi non dicitur. Statim vero interponit Moyses narrationem de Paradisi plantatione. *Plantaverat autem Deus Paradisum voluptatis a principio.* Et addit, in eo posuisse Adam, dicens : *In quo posuit hominem, quem formaverat.* Ex quibus verbis oritur dubitatio, an Deus creaverit Adam intra, vel extra Paradisum : quia duobus modis potuit illum in Paradiso ponere. Primo formando illum in ipso Paradiso. Secundo extra Paradisum illum creando, et postea in Paradisum illum transferendo, neuter autem istorum modorum videtur in illis verbis satis explicari.

2. *Deinde quantum ad Eam.*— *Prima quæstionis difficultas.*— *Secunda.*— *Tertia.*— Et hinc nascitur simile dubium de muliere, quia si Adam fuit intra Paradisum creatus, sine dubio etiam Eva in eo loco creata fuit, tamen si Adam fuit extra Paradisum productus, res erit magis dubia. Videtur tamen consequenter idem esse dicendum de Eva, quia non debuit in nobiliore loco creari, quam vir. Et potest haec pars suaderi, quia Eva in illo loco creata est, in quo Deus adduxit animalia ad Adam, ut eis nomina imponeret, ut contextu Genes. 2, colligitur, sed locus ille non fuit Paradisus, quia in illo animalia bruta non habitabant, nec illum ingrediebantur, teste Damasceno, libr. 2, de Fide, cap. 11, quia non decebat illius loci dignitatem : ergo extra Paradisum erat Adam, quando ad eum adducta sunt animalia : ergo etiam Eva extra Paradisum creata est, et a fortiori etiam Adam. Confirmatur, quia præceptum illud, *De ligno scientia boni et mali ne comedas,* datum est Adæ statim ac translatus est in Paradisum, sed simul etiam impositum est Evaë : ergo illa simul translata est, ac proinde jam erat creata. Consequentia nota est, et major habetur Genes. 2. Minor autem probatur, tum ex verbis ipsius Evaë, *præcepit nobis Deus,* tum quia alias Eva comedendo non peccasset.

3. *Assertio bipartita.—Prior pars probatur.*

— Dicendum autem est Adamum extra Paradisum, Eam vero intra Paradisum fuisse conditam. Haec est communis sententia, quæ breviter per partes probanda est. Priorem tradit D. Thomas, 1 part., quæst. 102, art. 4, et est communis theologorum in 2, distinct. 18. Et probatur primo ex allegatis verbis Scripturæ, *In quo posuit hominem, quem formaverat*. Ponderandum est enim verbum temporis præteriti plusquam perfecti, *quem formaverat*, nam per illud significatur, prius hominem fuisse formatum, et postea in Paradiso positum. Secundo, paulo post in eodem capite id expressius declaratur, dum dicitur: *Tulit ergo Deus hominem, et posuit cum in Paradiso voluptatis, ut operaretur, et custodiret illum: ubi verbum, tulit hominem, aperte supponit, jam fuisse hominem, qui ferri posset. Nam verbum tulit non significat substantialem productiōnem, sed localem, sicut verbum porto, et similia.* Et hoc magis declarat illa repetitio verborum *tulit*, et *posuit*: indicant enim abstulisse ab uno loco, et in alio posuisse, quod non fit, quando res in eodem loco, in quo creatur, constituitur. Tertio probatur ex verbis illis, cap. 3: *Et emisit eum Dominus Deus de Paradiso voluptatis, ut operaretur terram, de qua assumptus est.* In quibus verbis terra, de qua sumptus est Adam a Paradiso distinguitur, in quo satis significatur Adam fuisse creatum ex terra existente extra Paradisum. Ratio autem primaria hujus facti, de quo nobis ex Scriptura constat, fuit libera Dei voluntas. Rationes autem, seu congruentias hujus voluntatis paulo infra aperiemus, posteriore partem assertio- nis tractando.

4. *Prima interrogatio.* — *Responsio.* — *Aliorum responsio incerta.* — *Auctoris judicium.* — Interrogari autem solet, quis fuerit ille locus extra Paradisum, in quo Adam fuit creatus. Et communiter fertur fuisse creatum in campo Damasceno, et citatur Josephus, libr. 4, Antiquit., cap. 4 et 2, ubi nihil de hac historia reperio. Illam tamen confirmat Petrus Comestor in historia scholastica, cap. 13. Neque ab hac sententia differunt qui dicunt, Adam fuisse creatum in Ebron, id est, in territorio illius civitatis, quam esse communem Chronographorum, et antiquorum doctorum sententiam testatur Abulensis, Genes. 13, quæst. ultim., in fin., qui tamen in quæst. 138, ejusdem capituli cum retulisset, aliquos dixisse, Adam fuisse formatum in Ebron, vel apud illum in campo Damasceno, qui est locus campestris juxta civitatem Ebron, quæ postea ibi

ædificata fuit: solvit argumentum eorum, et rem dubiam et indecisam relinquit. Fundamentum autem sumitur ex Josue 14, ubi dicitur de civitate Ebron, *quod Adam maximus ibi inter Enacim situs est.* Unde colligi videtur, Adam juxta Ebron fuisse sepultum. Ex quo ulterius infertur, ibi etiam vixisse, ac proinde cum ejectus fuit e Paradiso, in eum locum translatum, seu reductum fuisse: et hinc tandem concluditur ibi fuisse creatum; quia Genes. 3, dicitur remissum esse de Paradiso, ut operaretur terram, de qua sumptus fuerat. Sed merito dixit Abulensis hoc fundamentum non esse solidum: tum quia in dicto loco Josue 14, non est necesse, nomen *Adam*, sumi ut proprium primi hominis, sed ut commune idem significans, quod homo: tum etiam quia communis sententia Patrum est, Adam in monte Calvariae fuisse sepultum, ut in 3 part., q. 46, artic. 10, ad 3, in Commentario adnotavi, unde aliqui existimant creatum fuisse Adam prope Jerusalem. Sed hoc etiam incertum est, et quomodo cum locus Josuæ intelligatur, ex loco sepulturae Adæ non potest ad locum creationis ejus efficax argumentum sumi, quia necessarium non est, ut Adam toto tempore vitae in eodem loco vixerit: ac proinde non est necessarium, ut ad locum, in quo mortuus est, vel sepultus, fuerit de Paradiso ejectus. Nihil ergo in hoc puncto definiendum censeo.

5. *Secunda interrogatio.* — *Primus respondendi modus.* — *Modus alter.* — *Posterior modus arridet et probatur.* — Potest etiam obiter interrogari, si Adam fuit extra Paradisum creatus, quomodo fuerit in Paradiso translatus. Duobus enim modis id fieri potuit. Primo ut divina inspiratione, vel revelatione notitiam Paradisi acceperit, et voluntatem Dei esse ut illuc tenderet, intellexerit, atque ita propria virtute gradiendo usque ad Paradisum pervernerit. Alius modus est, ut ministerio sui Angeli custodis subito in Paradiso translatus fuerit, sicut Habacuc Propheta in Babylonem traductus est. Aliqui probabiliorem putant priorem modum, ita tamen explicatum, ut Angelus sub visibili forma Adam instruxerit de loco, ad quem eundum illi erat, eumque ostendendo viam, comitatus fuerit. Ita sentit Pereira, l. 4, in Genes., circa illa verba: *Tulit ergo Dominus Deus, et eam sententiam Augustino tribuit, apud quem reperire non potui, nec ipse locum designat. Addit etiam congruentiam, et exemplum, nam ita Deus loquebatur cum Adamo per Angelum in forma visibili eodem cap. 2 et 3, Genes., et quia sic Angelus duxit,*

et reduxit Tobiam. Nihilominus probabilius videtur secundus modus. Primo propter illum modum loquendi, *tulit Dominus, etc.*, nam illis verbis significari solet in Scriptura peculiaris modus translationis divina virtute factus, sicut Genes. 5, de Henoch dicitur, *Non apparuit, quia tulit eum Deus*, quod Eccl. 44, et ad Hebr. 41, *translatus exponitur*. Secundo et maxime, quia illa translatio debuit velocissime fieri, quia intra eundem diem erat Eva in Paradiso formata ex costa Adæ, prius impositis nominibus animalibus, ut declaravimus, non poterat autem Adam tam velociter illud iter commode confidere pedibus ambulando, præserit si in campo Damasco creatus fuit; et in hoc non est simile exemplum Tobie. An vero Angelus assumperit formam visibilem ad transferendum Adamum, sciri non potest. Neque ex illis apparitionibus sumi potest argumentum, quia potuit non esse eadem necessitas, vel congruentia, quia in hac mutatione necessarium non fuit Angelum loqui ad Adamum, neque aliam actionem visibilem facere præter ipsum motum Adæ.

6. *De posteriori parte assertionis.* — Posterior assertionis pars, videlicet Eam intra Paradiso fuisse creatam, etiam est D. Thomæ supra ad 1, et in 2, distinct. 18, ubi Magister et alii theologi consentiunt, et indicant multi ex Patribus, quos capite præcedenti allegavi, in eisdem locis, in quibus docent Eam in sexto die fuisse creatam. Præsertim sumitur ex Ambrosio, libr. de Paradiso, c. 4, junctis 10 et 11. Tribuitur etiam Basilio, in homil. 41, Exaemer. et homil. de Paradiso, sed ibi non invenio. Vide Pereiram, libr. 4, in Genes., ad verba illa: *Tulit Deus hominem, et ad illa: Faciamus ei adjutorium.* Et probatur ex discursu facto capite præcedenti circa seriem historiæ c. 2 Gen. Nam ibi dicitur Adam statim post suam creationem positum fuisse in Paradiso, et ibi adducta fuisse ad eum animalia, et cetera, posteaque immisum fuisse illi soporem: et ibi ex costa ejus formatam esse Eam. Unde contraria sententia, quam tenuit Josephus, libr. 4, Antiquitat., cap. 4, et sequitur Rupertus, libr. 2, in Genes., c. 32, multum prædictæ historiae derogat, ut expliqueremus. Allegatur vero pro ea sententia Tertullianus, libr. 2, contr. Marcion., cap. 40, quia dicit: *quod nemo hominum in Paradiso Dei natus est, ne ipse quidem Adam, translatus potius illuc.* Verumtamen ibi singulariter de Adamo Tertullianus loquitur: et cum dicit, *nemo hominum, de viris optime intelligitur, id*

enim cause inserviebat, scilicet, ut inde probaret, verba Ezechielis: *In deliciis Paradisi fuisti*, non posse de humano principe intelligi. Alioquin enim idem Tertullianus, eodem lib. 2, cont. Marcion., cap. 4, satis significat, verba illa: *Non est bonum hominem esse solum*, dicta esse de Adam jam translato in Paradiso: ex quo aperte sequitur, Eam non fuisse creatam antequam Adamus esset translatus in Paradiso. Rationem autem hujus facti redemus respondendo ad difficultates in principio positas: rationem (inquam) id est, congruentiam, nam propria ratio fuit voluntas Dei, cuius consilium non semper, imo vero nunquam hominibus innotescit, nisi ab ipso reveleatur.

7. *Ad primam difficultem in n. 2.* — *Cur Adam extra Paradisum conditus.* — Prima ergo difficultas erat, quia non videtur verisimile, Deum creasse feminam in nobiliore loco, quam hominem. Ad quam dissolvendam imprimis considerandum est, qua ratione creaverit Deus hominem extra Paradisum, cum hic esset jam conditus, et homo in eum statim esset transferendus, ut ibi perpetuo maneret, et vitam in terris beatam ageret, si vellet. Cujus quidem divini consilii plures rationes redduntur: potissimum autem videtur. Quia prior locus debebatur homini secundum naturam suam spectato, et aliis excellentior solum conveniebat ei ut in statu innocentiae, et gratiae constituto. Nam priori ratione conveniebat illi communis terræ habitatio: posteriori autem titulo præparatus fuit illi locus amoenissimus, et aptissimus, tum ad vitæ commoditatem, et salutem, tum etiam ad vitam contemplativam et tranquillam, in terris agendam, cum iuncta, et facili operatione conjunctam. Ut ergo conditionem sue naturæ ipso usu, et modo creationis suæ, homo cognosceret, extra Paradisum creatus est, ut postea in Paradiso translatus beneficium magis agnosceret, et in majori pretio, et estimatione haberet illud, et ad conservandum, et custodiendum sollicitior fieret.

8. *Cur Eva intra Paradisum.* — Postquam autem Adam (in quo tunc tota species humana continetur) extra Paradisum creatus fuerat, non oportebat Eam in eodem loco creari, quia jam dicta ratio in illa non vigebat: nam ex creatione hominis suæ nature conditionem facile cognoscere poterat. Sic ut etiam si status innocentiae duraret, alii homines in Paradiso generarentur, et agnoscerent nihilominus, extra Paradisum in suo primo parente virtute